

سوئال

ئىنسان قەبرىدە دۇچ كېلىدىغان ۋە ئاللاھتىن پاناھلىنىشقا بۇيرۇلغان سوئاللار قايسى؟ بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيىلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر.

بىرىنچى: ئىنسان ئۆلگەندە روھى كۆتۈرۈلۈپ ئۇ كىشى قەبرىگە قۇيىلىدۇ، بۇ ئاخىرەتنىڭ دەسلەپكى باسقۇچى ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى قەبرە ئاخىرەتنىڭ باشلىنىشىدىكى ئەۋۋەللى مەنزىلدۇر. ئوسمان ئىبنى ئەپپان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئازاد گەردىسى ھانىي مۇنداق دەيدۇ: ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قەبرىستانلىققا كەلسە يىغلىغاندىن ساقاللىرى ھۆل بولۇپ كېتەتتى. ئۇنىڭدىن: جەننەت بىلەن دوزاخ زىكر قىلىنغاندا يىغلىمايسىز، قەبرىستانلىققا كەلگەندە يىغلامسىز دەپ؟ سورىلىۋىدى، ئۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: **قەبرە ئاخىرەتنىڭ باشلىنىشىدىكى ئەۋۋەللى مەنزىلدۇر، قەبرىدىكى سوئالغا جاۋاب بېرىپ ئۇتۇق قازانغان كىشى ئۈچۈن ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلار ئاساندۇر، ئەمما سوئاللارغا جاۋاب بېرەلمىگەن كىشى ئۈچۈن ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلار تولمۇ قېيىندۇر، دەپ جاۋاب بەردى.** [تىرمىزى رىۋايىتى].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: **مەن قەبرىدىنمۇ قورقۇنچۇق ئورۇننى كۆرمىدىم.** [تىرمىزى رىۋايىتى 2308-ھەدىس، ئىبنى ماجە رىۋايىتى 4567-ھەدىس].

ئىككىنچى: ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن قەبرىگە ئىككى پەرىشتە كېرىپ ئۇ كىشىنىڭ رەببى، دىنى، پەيغەمبىرى قاتارلىق ھاياتىدا ئىمان ئېيتىش بۇيرۇلغان ئىشلاردىن سورايدۇ. ئەگەر ئۇنىڭغا توغرا جاۋاب بەرسە كېيىنكى ئىشلىرى ياخشى بولىدۇ. ئەگەر توغرا جاۋاب بېرەلمىسە پەرىشتىلەر ئۇ كىشىنى تۆمۈر توقماق بىلەن قاتتىق ئۇرىدۇ.

قەبرىگە قويۇلغان كىشى ئەگەر تەقۋادار سالىھ كىشىلەردىن بولسا چىرايى نۇرلۇق پەرىشتىلەر كېلىدۇ، ئەمما پاسىق-پاجىر كىشى بولسا چىرايى قورقۇنچۇق پەرىشتىلەر كېلىدۇ، مانا بۇ ئىنسان قەبرىدە تۇنجى قېتىم دۇچ كېلىدىغان قەبرىدىكى پىتنە ۋە سىناقتىن ئىبارەتتۇر.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن بايان قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: **ئى ئاللاھ! مەن ھورۇنلۇق، قېرىلىق،**

قەرزدارلىق ۋە گۇناھقا چۈشۈپ قېلىشتىن ساڭا سېغىنىپ پاناھلىنىمەن. ئى ئاللاھ! مەن سەندىن دوزاخ ئازابى ۋە ئۇنىڭ سىناقلىرىدىن، قەبرە ئازابى ۋە ئۇنىڭ سىناقلىرىدىن، بايلىق ۋە كەمبەغەللىكنىڭ پىتىنىسىنىڭ يامانلىقى، دەججالنىڭ ئەسكىلىكى ۋە پىتىنىسىدىن سېغىنىپ پاناھ تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! مېنىڭ خاتالىقلىرىمنى سۇ بىلەن، قار بىلەن، مۆلدۈر بىلەن يۇغىن. ئاق كىيىم كىرىدىن پاكىزلانغاندەك مېنىڭ قەلبىمنى خاتالىقتىن پاك قىلغىن. مەن بىلەن خاتالىقنىڭ ئارىسىنى كۈن چېقىش بىلەن كۈن يېتىشنىڭ ئارىسىدەك يىراق قىلغىن. [بۇخارىي رىۋايىتى 6014-ھەدىس].

ئىبنى ھەجەر رەھىمەھۇللاھ: ھەدىستىكى قەبرە ئازابى ۋە ئۇنىڭ پىتىنىلىرىدىن دېگەن سۆزدىن، ئىككى پەرىشتىنىڭ سوئال قىلىدىغانلىقى كۆزدە تۇتىلىدۇ، دەپ چۈشەندۈرىدۇ. [پەتھۇلبارى 11-توم 177-بەت].

شەيخ مۇبارەكپورى: ھەدىستىكى قەبرە ئازابى ۋە ئۇنىڭ پىتىنىلىرىدىن دېگەن سۆزدىن، ئىككى پەرىشتىنىڭ سوئالغا جاۋاب بېرىشتىكى ھەيرانلىق كۆزدە تۇتىلىدۇ، دەيدۇ.

ئۈچىنچى: ئىككى پەرىشتىنىڭ قەبرىدە سورايدىغان سوئالى تۆۋەندىكى ھەدىستە بايان قىلىنىدۇ:

بەرا ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىز پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بىلەن بىرلىكتە ئەنسارىيلاردىن بىر كىشىنىڭ جىنازا نامىزىغا قاتناشقاندىن كىيىن تۇپراق بېشىغا كەلدۇق، ئىچ يەرلىك تەييار بولغىچە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئولتۇردى، بىزمۇ ئۇنىڭ ئەتراپىدا خۇددى بېشىمىزغا قۇش قونغاندەك جىم-جېت ئولتۇردۇق، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدا بىر تاياقچە بولۇپ، ئۇنىڭ بىلەن يەرنى جىجاپ تۇراتتى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇشتۇمتۇت بېشىنى كۆتۈرۈپ: «قەبرە ئازابىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەڭلار دەپ ئىككى-ئۈچ قېتىم دېدى. ئاندىن: مۆمىن بەندە دۇنيا ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ ئاخىرەتكە يۈزلىنىدىغان ۋاقىتتا، ئاسماندىن چىرايدىن قۇياشتەك نۇر يېغىپ تۇرىدىغان پەرىشتىلەر چۈشۈپ، كۆز يەتكۈدەك يەرگە كېلىپ ئولتۇرىدۇ، ئۇلار ئۆزلىرى بىلەن جەننەتنىڭ كىپەنلىرى ۋە خۇش-بۇي نەرسىلىرىنى بىرگە ئېلىپ كېلىدۇ. جان ئالغۇچى پەرىشتە ئۇ كىشىنىڭ بېشىغا كېلىپ: ئى پاك روھ! پەرۋەردىگارنىڭ رازىلىقى ۋە مەغپىرىتى تەرىپىگە چىققىن دەيدۇ ۋە ئۇنىڭ روھىنى سۇدىن قىلنى سۇغارغاندەك سىلىق ئالىدۇ-دە، كۆز يۇمۇپ ئاچقىچىلىك ئارىسىدا مەزكۇر روھنى قولىدىن-قولغا ئېلىپ جەننەتتىن ئېلىپ كەلگەن خۇشبۇيىلار بىلەن بىرگە كېپەنلىككە قويدۇ، ئۇنىڭدىن زېمىندا تېپىلىدىغان مۈشكى-ئەنبەرلەرنىڭ يۇرىقىغا ئوخشاش خۇش پۇراقلار چىقىپ تۇرىدۇ. ئۇلار ئۇ روھنى ئېلىپ ئاسمانغا ئۆرلەپ پەرىشتىلەرنىڭ يېنىدىن ئۆتكەندە، ئاسماندىكى پەرىشتىلەر: بۇ خۇش پۇراق پاك روھ كېمىنىڭ؟ دەپ سورايدۇ، ئۇلار: بۇ پالانچىنىڭ ئوغلى پالانچىنىڭ روھى دەپ ئۇنى دۇنيادا ئاتالغان ئەڭ چىرايلىق ئىسمى بىلەن ئاتايدۇ. ئاندىن ئۇلارنىڭ زېمىنىنىڭ ئاسمىنىغا يېتىپ كېلىپ ئاسماننىڭ ئېشىكىنى ئېچىشنى تەلەپ قىلىدۇ، ئۇلارمۇ بۇ روھنى قىزغىن كۈتۈۋالىدۇ، ھەتتا يەتتىنچى ئاسمانغا يېتىپ كېلىدۇ، ئۇ ۋاقىتتا ئاللاھ تائالا: بەندەمنىڭ نامە-ئەمىلىنى يەتتىنچى ئاسماندىكى ئىلىيىنىغا (ئەڭ يۇقىرى دەرىجىگە) يېزىڭلار، روھىنى زېمىنغا قايتۇرۇڭلار، مەن ئۇنى زېمىندىن ياراتتىم، زېمىنغا قايتۇرىمەن ۋە ئۇنى زېمىندىن قايتا تىرىلدۈرىمەن دەيدۇ. ئۇنىڭ روھى جەسىتىگە قايتۇرۇلىدۇ، ئاندىن ئىككى پەرىشتە كېلىپ ئۇ كىشىنى ئولتۇرغۇزۇپ: پەرۋەردىگارنىڭ كىم؟ دەپ سورايدۇ، ئۇ:

پەرۋەردىگار بىم ئاللاھ دەيدۇ، پەرىشتىلەر: دىنىڭ نېمە؟ دەيدۇ، ئۇ: دىنىم ئىسلام دەيدۇ، پەيغەمبىرىڭ كىم، سەن بۇ كىشى ھەققىدە نىمىلەرنى بىلسەن؟ دەپ سورايدۇ، ئۇ: پەيغەمبىرىم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام، ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، ئۇ بىزگە توغرا يولنى ئېلىپ كەلدى. بىز ئۇنىڭغا ئىشەندۇق ۋە ئەگەشتۇق. پەرىشتىلەر: قىلمىشلىرىڭ نېمە؟ دەپ سورايدۇ، ئۇ: قۇرئان كەرىمنى تىلاۋەت قىلىم، ئۇنىڭغا ئىشەندىم ۋە ئۇنىڭ تەقەززاسى بويۇنچە ياشىدىم دەيدۇ. ئاللاھ تائالا پەرىشتىلەرگە خىتاب قىلىپ: بەندەم راست ئېيتتى، ئۇنىڭغا جەننەتتىن پايداناز سېلىڭلار، جەننەتتىن كىيىندۇرۇڭلار، قەبرىدىن جەننەتكە قاراپ تۇرىدىغان ئىشىك ئىچىڭلار!، دەيدۇ. ھەمدە ئۇنىڭغا جەننەتكە قاراپ تۇرىدىغان بىر ئىشىك ئىچىلىدۇ، ئۇ جەننەتنىڭ باغۇ-بوستانلىرى ۋە نازۇ-نېمەتلىرىنى، ئېسىل خۇشپۇراق ۋە مەيىن گۈزەل ھاۋالىرىنى ھېس قىلىدۇ. ئۇنىڭ قەبرىسى كۆزىيەتكۈدەك يەرگىچە كېڭەيتىلىدۇ. ئۇنىڭ يېنىغا كېلىشكەن، خۇش چىراي بىر كىشى كېرىپ كېلىدۇ ۋە: ساڭا ۋەدە قىلىنغان ۋە خۇرسەن بولىدىغان مۇشۇ كۈنۈڭگە مۇبارەك بولسۇن دەيدۇ، ئۇ: سەن كېم؟ چىرايىڭدىن ياخشىلىق ئالامەتلىرى كۆرۈلۈپ تۇرىدۇ دەيدۇ، كىرگەن ئادەم: مەن سېنىڭ ياخشى ئەمەللىرىڭ دەيدۇ. ئۇ: ئى ئاللاھ! قىيامەتنى بارلىققا كەلتۈرگەن، مەن ئائىلە-بالىلىرىمنىڭ يېنىغا قايتسام دەيدۇ. كاپىر دۇنيا ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ ئاخىرەتكە يۈزلىنىدىغان ۋاقىتتا، ئاسماندىن چىرايىدىن مۇز يېغىپ تۇرىدىغان پەرىشتىلەر چۈشۈپ، كۆز يەتكۈدەك يەرگە كېلىپ ئولتۇرىدۇ، ئۇلار ئۆزلىرى بىلەن قوپال-يىرىك رەختتىن تەييارلانغان كېپەنلىكنى بىرگە ئېلىپ كېلىدۇ. ئاندىن كىيىن جان ئالغۇچى پەرىشتە كېلىپ ئۇنىڭ بېشىدا ئولتۇرۇپ: ئى نىجىس روھ! ئاللاھ تائالانىڭ غەزىپى ۋە نازابىنىڭ تەرىپىگە چىققىن دەپ توۋلايدۇ-دە، ئۇنىڭ جەستىدىن قوپاللىق بىلەن روھنى تارتىپ ئالىدۇ، كاپىرنىڭ پۈتۈن تومۇر ۋە پەيلىرى ئۈزۈلىدۇ. خۇددى ئۇنىڭ جېنىنى تىكەنلىك تاياقنى ھۆل يۇڭدىن تارتىپ ئالغاندەك ئالىدۇ. ئاندىن كىيىن پەرىشتىلەر ئۇنىڭ جېنىنى كۆز يۇمۇپ ئاچقۇچە قولىدىن-قولغا ئېلىپ قوپال-يىرىك كېپەنگە قويىدۇ، ئۇنىڭدىن زېمىندا سېسىپ كەتكەن ئېشەكنىڭ تاپىدىن چىققاندەك سېسىق پۇراق چىقىپ تۇرىدۇ. كاپىرنىڭ روھىنى ئېلىپ ئاسمانغا ئۆرلەش جەريانىدا ئۇچرىغانلىكى پەرىشتىلەر: ۋاي بۇ نېمە دېگەن سېسىق پۇراق! بۇ كېمىنىڭ روھى؟ دەيدۇ، ئۇلار: بۇ پالانىنىڭ ئوغلى پالانىنىڭ روھى دەپ ئۇنى دۇنيادا ئاتالغان ئەك سەت-قەبىھ ئىسمى بىلەن ئاتايدۇ. ئۇلار زېمىننىڭ ئاسمىنىغا يېتىپ كېلىپ، ئېچىلىشىنى تەلەپ قىلىدۇ، لېكىن ئۇلارغا ئاسماننىڭ ئېشىكى ئېچىلمايدۇ. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئايەتنى ئوقۇدى: **لَا تَفْتَحْ لَهُم** **أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَابِ** تەرجىمىسى: ئۇلارغا ئىمان ئېيتىشقا گەدەنكەشلىك قىلغانلارغا ئاسماننىڭ دەرۋازىسى ئېچىلمايدۇ (يەنى ئۇلارنىڭ ياخشى ئەمەلى ۋە دۇئاسى قوبۇل بولمايدۇ)، تاكى تۈگە يىڭىنىڭ تۆشۈكىدىن ئۆتكۈچە ئۇلار جەننەتكە كىرمەيدۇ (يەنى ئۇلار ھەرگىزمۇ جەننەتكە كىرمەيدۇ). [سۈرە ئەئراپ 40-ئايەت].

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: بۇ كاپىر بەندىنىڭ نامە-ئەمىلىنى زېمىننىڭ ئەك تۆۋەن قاتلىمىغا يىزىڭلار، ئۇنى زېمىنغا قايتۇرۇڭلار، مەن ئۇنى زېمىندىن ياراتتىم، زېمىنغا قايتۇرىمەن ۋە ئۇنى زېمىندىن قايتا تىرىلدۈرىمەن، دەيدۇ. مەزكۇر روھ ئۇنىڭ جەستىگە قايتۇرۇلىدۇ. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئايەتنى تىلاۋەت قىلدى: **وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخَطَفَهُ الطَّيْرُ** **أَوْ تَهْوَى بِه الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيحٍ** تەرجىمىسى: كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، ئۇ گويا ئاسماندىن تاشلىنىپ، قۇشلار ئۇنى ئېلىپ قاچقاندەك، ياكى بوران ئۇنى ئېلىپ بېرىپ يىراق جايغا تاشلىۋەتكەندەك بولۇپ قالىدۇ. [سۈرە ھەج 31-ئايەت].

ئاندىن ئىككى پەرىشتە كېلىپ ئۇ كىشىنى ئولتۇرغۇزۇپ: پەرۋەردىگارنىڭ كىم؟ دەپ سورايدۇ، ئۇ: ھە! ھە! مەن بىلمەيمەن دەيدۇ. پەرىشتىلەر: دىنىڭ نېمە؟ دەيدۇ، ئۇ: ھە! ھە! مەن بىلمەيمەن دەيدۇ. ئاللاھ تائالا پەرىشتىلەرگە خىتاب قىلىپ: ئۇنىڭغا ئوتتىن بىساتلارنى سېلىڭلار، ئوتتىن كىيىملەرنى كەيدۇرۇڭلار، قەبرىدىن دوزاخقا قارىتىپ بىر ئىشىك ئىچىڭلار، دەيدۇ. ئاندىن كىيىن قەبرىدىن دوزاخ كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان بىر ئىشىك ئىچىلىدۇ، جەھەننەمنىڭ ئەلەملىك ئىسسىقى ۋە سېسىق پۇراقلىرىنى ھېس قىلىدۇ. ھەمدە ئۇنىڭغا قەبرە تاراپتىلىتىپ، قوۋۇرغىلىرى بىر-بىرىگە كىرىشىپ كېتىدۇ. ئۇنىڭ يېنىغا: چىرايى بەت-بەشىرە، قەبىھ كىيىنگەن، يىرگىنىشلىك پۇراقلار چىقىپ تۇرىدىغان بىر كىشى كېرىپ: ساڭا ۋەدە قىلىنغان بۇ كۈنىڭگە مۇبارەك بولسۇن دەيدۇ، ئۇ: سەن كېم؟ چىرايىڭدىن يامانلىق ئالامەتلىرى كۆرۈلۈپلا تۇرىدۇ، دەيدۇ. ئۇ ئادەم: مەن سېنىڭ نجىس ئەمەللىرىڭ دەيدۇ. ئۇ: ئى رەببىم! قىيامەتنى تۇرغۇزمىغىن! دېگەن سۆزنى تەكرارلايدۇ. «ئەبۇ داۋۇت رىۋايىتى 4753 - ھەدىس، ئەھمەد 18063-ھەدىس».

ئەڭ كۈچلۈك قاراشتا ئىككى پەرىشتە قەبرىدە ئىنساندىن پەقەت تەۋھىد ۋە ئەقىدە توغرىسىدا سوئال قىلىدىغانلىقى بايان قىلىنىدۇ.

ئاللاھ ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.